

Ks. Eugeniusz Stencel

XXI SYMPOZJUM PASTORALNO-LITURGICZNE; „ŚWIĘTA PASCHALNE W LITURGII, DUSZPASTERSTWIE I TRADYCJI POLSKIEJ”

W dniu 21 marca 1990 r. w auli im. kard. S. Wyszyńskiego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, odbyło się sympozjum pastoralno-liturgiczne zatytułowane: *Święta Paschalne w liturgii, duszpasterstwie i tradycji polskiej*. Zostało ono zorganizowane przez katedrę liturgiki ITP KUL oraz Koło Liturgiczne. Problem główny sympozjum stanowiło przygotowanie dorocznych obchodów Tajemnicy Odkupienia w czasie Świąt Wielkanocnych. Zagadnienie to korespondowało z przeżywanym okresem 40-dniowego przygotowania do Paschy czyli Wielkiego Postu. W grupie ponad 120 uczestników byli zarówno pracownicy i studenci Uczelni, jak i alumni seminariów duchownych, miejscowi duszpasterze a gościnnie także studenci sekcji liturgiki ATK wraz z ks. drem A. Durakiem, który przewodniczył obradom. Podstawę dla tej refleksji pastoralno-liturgicznej stanowił *List Okólny Kongregacji Kultu Bożego* z dn. 16 I 1988 r. *O przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Wielkanocnych*.

Otwarcia sympozjum dokonał O. prof. Hugolin Langhammer OFM, dziekan Wydziału Teologicznego KUL, który przywołując fragment Listu do Rzymian, wskazał na kluczowe znaczenie tajemnicy paschalnej w życiu Kościoła i każdego chrześcijanina. W toku sympozjum wygłoszono cztery referaty. Pierwszy z nich nt. *Założenia teologiczno-pastoralne pisma Kongregacji Kultu Bożego z 1988 r. O przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Wielkanocnych* przedstawił ks. dr Cz. Krakowiak. Referent wskazał, że główne znaczenie i cel wspomnianego dokumentu polega na przypomnieniu i uporządkowaniu dotychczasowych wypowiedzi Kościoła na temat obchodu Świąt Paschalnych w duchu odnowionej liturgii. Niejednokrotnie bowiem obserwuje się pewne niedociągnięcia a nawet nadużycia w tym względzie, które wynikają głównie z „niedostatecznej u duchowieństwa i wiernych znajomości paschalnego misterium jako ośrodka roku liturgicznego i życia chrześcijańskiego” (*List okólny*, nr 3). Główne założenia teologiczne dokumentu zostały sformułowane i omówione przez prelegenta w następujących punktach: 1) Paschalne misterium Chrystusa stanowi centrum całej historii zbawienia. 2) Obchód Triduum Paschalnego jest ośrodkiem roku liturgicznego. 3) Wigilia Paschalna jest szczytem Triduum Paschalnego. 4) Misterium paschalne jest źródłem skuteczności sakramentów. 5) Misterium paschalne jest ośrodkiem życia chrześcijańskiego. 6) Cały Kościół przygotowuje się do Świąt Paschy przez okres Wielkiego Postu, który ma charakter chrzcielny i pokutny. 7) Obchód Świąt Paschalnych trwa przez 50 dni. Wśród wskazań pastoralnych szczególnie ważne jest, by jak najdoskonalej organizować i celebrować liturgię tego czasu i umożliwić wszystkim wiernym świadome a przez to i bardziej owocne uczestnictwo w tych misteriach. W związku z tym, duszpasterze winni we właściwy sposób formować świadomość wiernych czym są Święta Paschalne a zwłaszcza Święte Triduum, jak należy się do nich przygotować i owocnie w nich uczestniczyć.

Drugi wykład wygłoszony przez ks. dra S. Lecha dotyczył celebracji misterium paschalnego w warunkach duszpasterstwa w Polsce. Omawiając liturgię poszczególnych dni Triduum Paschalnego, referent wiele uwagi poświęcił Wigilii Paschalnej — najwyższej rangi uroczystości w roku liturgicznym, w czasie której „Kościół czuwając oczekuje Zmartwychwstania Chrystusa i celebrowa to Zmartwychwstanie przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego” (*List okólny*, nr 77). Wskazał też na spotykane dość często niepokojące zjawisko sprawowania Wigilii Paschalnej nie w nocy, o zmroku lecz za dnia. Zasadę, że wszystkie obrzędy Wigilii Paschalnej odbywają się w nocy i nie wolno ich rozpoczynać zanim nie zapadnie zmrok, należy ściśle interpretować. Stąd „Potępia się przeciw tej zasadzie nadużycia i zwyczaję wg. których Wigilii Paschalną odprawia się o tej godzinie, o jakiej antycypuje się msze niedzielne” (*List okólny*, nr 78). W referacie podkreślona też została konieczność właściwego przygotowania liturgii Triduum Paschalnego i takie jej sprawowanie z udziałem całej wspólnoty, by ujawniła się pełnia znaków

i symboli. Dlatego niezwykle ważny jest podział funkcji liturgicznych, odpowiednio dobrany śpiew i wspólnie z wiernymi odmawiana Liturgia Godzin, z czego nigdy nie należy zrezygnować a co, jak się wydaje, w obecnych warunkach jest możliwe do przeprowadzenia w każdej parafii.

W toku dyskusji jaka miała miejsce po wygłoszeniu tych dwóch referatów, zwrócono uwagę na zagadnienia praktyczne związane z formami przeżycia i obchodu Świąt Wielkanocnych w Polsce. Szczególnie ważną sprawę poruszył w dyskusji ks. dr Cz. Krakowiak. Stwierdził on, że absolutnie nie można zgodzić się z tym, aby inne wspólnoty, jak np. neokatechumenalne opierające swoją duchowość na Wigilii Paschalnej, celebrowały „swoją” liturgię w tym czasie, gdy jest ona sprawowana z udziałem całej parafii. Powołał się przy tym na nr 94 wspomnianego listu Kongregacji, który w tym względzie nie pozostawia żadnych wątpliwości: „Trzeba dążyć do tego, aby grupy specjalne uczestniczyły w Wigilii Paschalnej, w której wszyscy wierni schodzący się razem mogliby głębiej odczuć sens kościelnej wspólnoty”.

Po dyskusji wykład wygłosił ks. doc. dr hab. J. Kopeć CP, nt. *Tradycje ludowe związane z obchodem misterium paschalnego i ich wymowa teologiczna*. Stanowił on próbę ukazania bogactwa i przejawów pobożności ludowej związanej z okresem Wielkiego Postu i Wielkiego Tygodnia. Referent stwierdził, że Kościół współczesny bardzo akcentuje rolę pobożności ludowej, ponieważ jest ona bogata w różnorakie wartości i stanowi swoistą formę pogłębienia treści liturgii w kręgu rodzinnym. Liturgia przygotowania Paschy i cały ten okres ma dokonywać się i realizować nie tylko w wymiarze świątyni, ale w kręgu wspólnoty rodzinnej, w wymiarze Kościoła domowego. Liturgia rodzinna bowiem daje ogromne szanse pogłębienia treści przeżywanych i zalecanych w czasie przygotowania do Paschy. Modlitewne spotkania w gronie rodziny poszerzałyby treści spotykane w oficjalnej liturgii, koncentrując się wokół pewnych symboli, np. popiół, palmy, krzyż rodzinny, świeca, pokarmy wielkanocne. Dlatego należy podtrzymywać różne tradycje, zwyczaje oraz nabożeństwa organizowane we wspólnocie rodzinnej, także śpiew Gorzkich Żali i pieśni pasyjnych. Cenną sugestią, obok wielu przedstawionych przez referenta, jest zorganizowanie w kręgu rodziny wielkoczwartkowej agapy z wyjaśnieniem sensu praktycznej miłości, która wyraziła się w znaku umycia przez Chrystusa nóg Jego uczniom.

Cykl wykładów zakończony został wystąpieniem ks. dra M. Pisarza zaka MIC, który w swoim referacie omawiał zagadnienia związane z błogosławieństwem pokarmów i napojów wielkanocnych. Została przedstawiona nazwa obrzędu „Święcone”, jego geneza, rozwój i aktualna sytuacja, postulaty odnowy oraz przyszłość święcenia pokarmów wielkanocnych. Praktyka „Święconego”, niezwykle popularna w Polsce, wymaga wzbogacenia kontekstu biblijnego tego obrzędu i pogłębienia jego świadomości u wiernych. W tym celu wyeksponowania wymagają szczególnie dwa czynniki, jakie zdecydowały o powstaniu i rozwoju wielkanocnej benedykcji: postawa kultyczna wobec Boga określana hebrajskim terminem *berakah* oraz świętowanie Paschy jako święta Chrystusa Baranka. Rodzi się też postulat przygotowania nowej edycji tekstów błogosławieństw, które uwzględniałyby element kultyczno-eulogijny, czyli wyrażałyby dziękczynienie i uwielbienie wobec Boga a zarazem miałyby charakter nabożeństwa benedykcyjnego z pieśnią, lekturą Pisma św. i wezwaniami modlitewnymi.

Również druga część symposium zakończyła się dyskusją. Podjęła ona problemy związane szczególnie z ostatnim referatem. Zwrócono uwagę, że cenną rzeczą w związku z obrzędem poświęcenia pokarmów w Wielką Sobotę, byłaby krótka o nim katecheza, czego wyraźnie brakuje w obecnej praktyce duszpasterskiej, gdy poświęcenie to dokonuje się co kilkanaście minut. Byłoby to swoistym przewyżczeniem zwyczajem rytualnego „święcenia na okrągło”. Benedykcja pokarmów wielkanocnych jest też doskonałą okazją do przypomnienia wiernym o chrześcijańskim obowiązku modlitwy przed i po posiłku.

Spotkanie, które miało charakter formacyjny, zostało ukoronowane nabożeństwem Słowa Bożego z bogatym zestawem czytań i śpiewów paschalnych oraz homilijnym wezwaniem do codziennego życia tajemnicą Paschy Chrystusa.